

OBSAH

Předmluva Václava Havla	7
Úvod	9
Předmluva k českému vydání	11
Síla mnoha	13
Promyšlená drzost.	23
Šance skrytá ve sportu.	33
Jak napálit cenzora	45
Zhacené plány zlodějů hlasů	53
Když ženy řeknou ne	61
Když ne teď, tak kdy?	69
Odhalit tajemství	93
Osobní život s veřejným přesahem	103
Svědecká výpověď.	115
Umění dát se dohromady	125
Spravedlivé právo	141
Když se hroubí zdi	157
Síla jednotlivce	167
Digitální disent	177
Pár slov závěrem.	189
Poděkování	191
Bibliografie	193
Rejstřík	198
O autorech	207

PŘEDMLUVA VÁCLAVA HAVLA

V roce 1978 jsem napsal esej, která se věnovala neprobádanému tématu „moci bezmocných“. Popsal jsem v ní nevyčíslitelný pozitivní dopad, který může nastat i v prostředí tvrdé represivní vlády, když se každý z nás rozhodne čelit lžím okolo sebe a sám za sebe se rozhodne žít v pravdě.

Mnozí tehdy tvrdili, že je to výplod bláhového českého dona Quijota, jenž se snaží bojovat s větrnými mlýny.

A v mnoha ohledech se jejich skepse jevila jako oprávněná. V Kremle byl stále u moci Leonid Brežněv, tedy tentýž člověk, jenž deset let před vznikem eseje poslal do Československa tanky, aby skoncovaly s politickými reformami. V sousedním Polsku ještě neexistovalo hnutí Solidarita, jehož pozoruhodné úspěchy v boji s nechtěnými vládci byly nadějí a povzbuzením pro obyvatele ostatních východoevropských zemí a miliony dalších, kteří chtěli nadále žít v pravdě. I já, stejně jako mnoho mých přátel, jsem za sebou již měl pobyt ve vězení, který neměl být tím posledním.

Přesto jsem se po pouhých jedenácti letech od okamžiku, kdy jsem napsal, čeho může být dosaženo životem v pravdě, dožil série mimořádných vítězství v celém regionu, mou vlast nevyjímaje. V listopadu 1989 se Češi a Slováci vzepřeli oficiálnímu násilí a pomohli tak k rychlému pádu zdánlivě nedobytné pevnosti lží. Později se tato událost začala označovat jako sametová revoluce. A celé to netrvalo ani týden. Po skončení revoluce se mi dostalo cti stát se prezidentem své země v době jejího přechodu k demokracii.

I dnes žijí miliony lidí v podmínkách, v nichž se možná zdá, že se nic nezmění. Nesmějí ale zapomínat na to, že povstání, k nimž v roce 1989 došlo v celé východní Evropě, byly výsledkem činů jednotlivců, tedy obyčejných lidí, a ve svém souhrnu znamenaly nevyhnutelnost změny.

Kniha *Malé projevy vzdoru* vzdává hold těm, kteří usilovali o život v pravdě, a možnému dopadu takového přístupu.

Po celý život jsem byl opakovaně svědkem toho, jak byl dopad malých projevů vzdoru nesrovnatelně větší, než by tehdy kdokoliv předpověděl. *Malé projevy vzdoru* se netýkají jen přítomnosti nebo minulosti. Jsem přesvědčen, že se stejně tak týkají i budoucnosti.

Václav Havel
V Praze
v březnu 2010

Poznámka překladatele:

Předmluva Václava Havla vznikala na základě jeho poznámek přímo v angličtině a ani Knihovna Václava Havla nemá k dispozici původní český text. Jedná se tedy o překlad anglické verze pro informaci českého čtenáře, a ne o text napsaný v češtině Václavem Havlem. Prosím laskavě čtenáře, aby k němu tímto způsobem přistupovali.

ÚVOD

Každý z nás byl již někdy v televizi svědkem záběrů z dramatických politických událostí, které se odehrávají v nějaké zemi daleko od nás. Došlo tam k pádu diktátora, v ulicích tancují davy lidí, strhávají se sochy a vztyčuje se nová vlajka. Kamera nám přibližuje dění a snaží se předat nadšení a vyčerpání lidí.

Takové okamžiky, třebaže jsou v daný moment strhující, na nás často ale působí, jako bychom přišli do kina pár minut před koncem filmu. Co tomu dramatickému okamžiku předcházelo? Jak ti lidé tato dlouhá a obtížná období zvládli? Co udržovalo při životě ducha jejich vzdoru?

Právě těmto příběhům v pozadí vzdáváme hold v této knize. Knihu *Malé projevy vzdoru* tvoří příběhy sesbírané po celém světě, z nichž některé jsou dobře známé, ale o mnohých se nepsalo ani v médiích, ani v učebnicích dějepisu. Jedná se o příběhy, v nichž se lidé novátorsky a inspirativně postavili násilným režimům a zneužívání moci.

Nabízíme příběhy těch, kteří se odmítají nechat umlčet, a jejich prostřednictvím ukazujeme, že diktátory lze svrhnout, nespravedlivé zákony je možné změnit nebo že lze obnovit smysl lidí pro vlastní lidství tváří v tvář těm, kteří je popírají. Každý z příběhů je důkazem všeobecně platné touhy žít důstojně a svobodně.

Název této knihy je svým způsobem ne tak úplně přesný. Mnoho činů, jež se v ní líčí, nejsou vůbec činy malé. Je s nimi spojena mimořádná odvaha, přestože jen málo přímých účastníků to tak tehdy vnímalo. Při malých projevech vzdoru existovalo riziko, že vás zbijí, uvězní nebo dokonce zabijí jen za to, že jste veřejně vystoupili. Lidé, o nichž mluvíme, by nicméně řekli, že se jen zastali základních principů. Tvrdili by, že to, co udělali oni, by na jejich místě udělal každý. Pro nás ostatní jsou silnou připomínkou skutečnosti, že odbojný duch může vyústit ve vítězství a trvalou změnu.

Lidé v příbězích považují nemožné za možné, i když k jeho realizaci zatím ještě nedošlo. Někteří změny, o niž usilovali, dosáhli. Jiné ta největší změna teprve čeká.

Steve Crawshaw

John Jackson

V New Yorku

v březnu 2010

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ

Jakožto autorům *Malých projevů vzdoru* je nám potěšením, že naše kniha nyní vychází i v českém vydání. Václav Havel ve své slavné eseji hovoří o „moci bezmocných“ a tato slova se v roce 1989 při sametové revoluci na Václavském náměstí stala skutečností. Bylo nám ctí, že se právě Václav Havel uvolil napsat k naší knize předmluvu.

Odvaha a neposednost jsou jádrem změny na celém světě. Opakovaně jsme svědky toho, jak je i všemu navzdory možné dosáhnout mimořádné změny. V roce 1989 to platilo nejen na Václavském náměstí, ale i ve zbytku východní Evropy. Platilo to i na náměstí Tahrir v Káhiře v roce 2011, kde se shromáždily stovky tisíc lidí a volaly po změně. A pokud jde o deštníkovou revoluci, která na ulice Hong Kongu v roce 2014 dostala stovky tisíc lidí, kdo ví, co bude následovat, ať už v Hong Kongu nebo v Číně?

Až čas ukáže, k jakým změnám tyto protesty vedly. Tak tomu bylo i s malými projevy vzdoru, jimž vzdáváme hold v této knize, ať už se jedná o televize v polských kočárcích nebo psy s protirežimními fotkami kolem krku v Barmě, v níž je u moci armáda.

Možná neumíme předpovědět budoucnost, ale historické zkušenosti nám dávají možnost zpětného hodnocení. Nejúspěšnější často byly ty nejdřežší protesty, a to i v dobách velkého nebezpečí pro ty, kteří se jich odvážili zúčastnit.

Knihu *Malé projevy vzdoru* tvoří příběhy sesbírané po celém světě, z nichž některé jsou dobře známé, ale o mnoha se nepsalo ani v médiích, ani v učebnicích dějepisu. Jedná se o příběhy, v nichž se lidé neotřele a inspirativně postavili násilným režimům a zneužívání moci.

Nabízíme příběhy těch, kteří se nechtějí nechat umlčet, a prostřednictvím toho ukazujeme, že diktátory lze svrhnout, nespravedlivé zá-

kony je možné změnit nebo jen lze obnovit smysl lidí pro jejich vlastní lidství tváří v tvář těm, kteří je popírají. Každý z příběhů je důkazem všeobecně platné touhy žít důstojně a svobodně.

Název této knihy je svým způsobem ne tak úplně přesný. Mnoho činů, jež se v ní líčí, nejsou vůbec činy malé. Je s nimi spojena mimořádná odvaha, a to přesto, že jen málo přímých účastníků to tak tehdy vnímalo.

Vždy existovalo riziko, že vás zbijí, uvězní nebo dokonce zabijí jen za to, že jste veřejně vystoupili. Lidé, o nichž píšeme, by nicméně řekli, že se jen zastali základních principů. Tvrdili by, že to, co udělali oni, by na jejich místě přeci udělal každý. Pro nás ostatní jsou silnou připomínkou skutečnosti, že odbojný duch může vyústit v neporazitelný zvrat a trvalou změnu.

Lidé v příbězích považují nemožné za možné, i když k jehož realizaci zatím ještě nedošlo. Někteří změny, o nichž usilovali, dosáhli. Jiné ta největší změna teprve čeká.

*Steve Crawshaw a John Jackson,
New York a Londýn,
2010 a 2015*